

ŻANETA WĄSIK

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ROZWÓJ TURYSTYKI W PARKACH NARODOWYCH W LATACH 2006–2015

DEVELOPEMENT OF TOURISM IN NATIONAL PARKS IN THE YEARS 2006–2015

Wstęp

Ostatnie pół wieku charakteryzuje się dynamicznym rozwojem turystyki, definiowanej jako forma czynnego wypoczynku, połączona z elementami poznawczymi i/lub elementami sportu¹. Szczególne znaczenie turystyki wynika z faktu, że stanowi ona jedną z największych dziedzin gospodarki światowej, jak również jest miernikiem poziomu życia². Z punktu widzenia społecznego turystyka stała się elementem stylu życia, który gwarantuje relaks, wypoczynek, a także poszerzenie wiedzy o kraju bądź regionie³. Zdrowe środowisko i piękne krajobrazy przyczyniają się do długoterminowego rozwoju działalności turystycznej⁴.

Chętnie odwiedzanymi obszarami są te o szczególnych walorach przyrodniczych. Umożliwiają one turystom kontakt z przyrodą, jak również dostarczają wrażeń estetycznych. Ponadto stanowią doskonałe miejsce wypoczynku⁵. Poznawanie oraz odkrywanie fauny i flory czy obserwacja przyrody stanowią ważne motywy turystycznej destynacji⁶. Parki narodowe i inne obszary chronione należą do najbardziej rozpoznawalnych i masowo odwiedzanych miejsc turystycznych⁷.

Turystyka stanowi jedną z najważniejszych funkcji parków narodowych. Umożliwia społeczeństwu odpoczynek na obszarach o wybitnych walorach przyrodniczych, jak również zapewnia miejsca pracy dla lokalnej ludności⁸. Podstawowym powodem przy-

¹ E. Referowska-Chodak, *Turystyka na leśnych obszarach Natura 2000*, <http://cepl.sggw.pl> [12.12.2016].

² U. Myga-Piątek, G. Jankowski, *Wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze i krajobraz kulturowy – analiza wybranych przykładów obszarów górskich*, <http://paek.ukw.edu.pl> [12.12.2016].

³ J. Płocka, *Zagospodarowanie turystyczne powiatu golubsko-dobrzyńskiego jako niezbędny element turystyki aktywnej*, „Problemy Ekologii Krajobrazu” 2009, t. 25, s. 126, <http://agro.icm.edu.pl> [12.12.2016].

⁴ Z. Wnuk, *Ochrona przyrody a turystyka*, <http://www.awf.edu.pl> [12.12.2016].

⁵ A. Spychała, S. Graja-Zwolińska, *Monitoring ruchu turystycznego w parkach narodowych*, <http://br.wszia.edu.pl> [12.12.2016].

⁶ I. Batyk, *Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych na przykładzie Biebrzańskiego Parku Narodowego*, <http://agro.icm.edu.pl> [12.12.2016].

⁷ P. Adamski, *Negatywne konsekwencje przegęszczenia szlaków w Pienińskim Parku Narodowym i Rezerwacie Przyrody Wąwóz Homole*, „Folia Turistica” 2014, nr 31, s. 148.

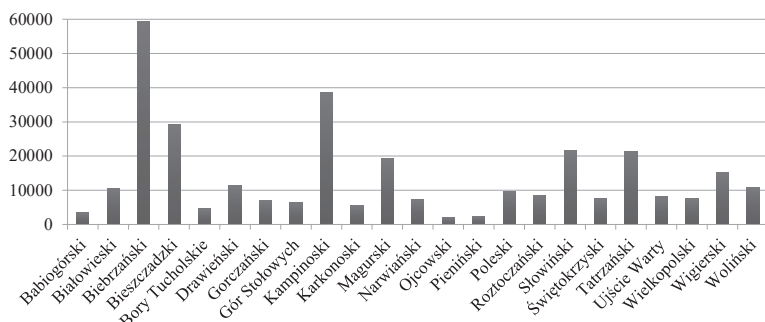
⁸ M. Gałązka, *Turystyka zrównoważona w parkach narodowych w opinii turystów*, <http://cepl.sggw.waw.pl> [04.12.2016].

jazdu turystów do parku narodowego jest piękno przyrody, a także możliwość aktywnego wypoczynku⁹.

Celem artykułu jest zbadanie, jak w latach 2006–2015 rozwijał się ruch oraz zagospodarowanie turystyczne w poszczególnych parkach narodowych w Polsce, a także wykazanie negatywnych aspektów związanych z nadmiernym natężeniem ruchu turystycznego.

Turystyka w parkach narodowych

Parki narodowe zajmują 1% całkowitej powierzchni kraju¹⁰. Według ustawy o ochronie przyrody z 2004 roku są to: „obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi”¹¹. W Polsce wyodrębniono 23 parki narodowe¹². Cechują się niewielką powierzchnią. Największą powierzchnię zajmuje Biebrzański Park Narodowy – 59 223 ha, natomiast 13 parków ma powierzchnię mniejszą niż 10 000 ha. Średnia powierzchnia wynosi 13 799 ha (rys. 1).

Rys. 1. Powierzchnia parków narodowych w Polsce w 2015 roku [ha]

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona Środowiska 2016*, Główny Urząd Statystyczny, s. 270.

Rozwój turystyki na obszarach chronionych jest wysoce ograniczony. Wszelkie podejmowane działania muszą być zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju¹³. Obszary te winny być wolne od jakichkolwiek form gospodarowania, jednak w związku z ich udostępnianiem turystom konieczne stało się wprowadzenie nowych urządzeń turystycznych. Są one niezbędne dla zachowania bezpieczeństwa zwiedzających, jak również dla ochrony elementów przyrody¹⁴. Należy podkreślić również, że użytkowanie turystyczne parków jest

⁹ M. Bajda-Gołębiowska, *Szlaki turystyczne na obszarach chronionych*, <http://www.zneiz.pb.edu.pl> [04.12.2016].

¹⁰ *Ochrona Środowiska*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016, s. 268.

¹¹ Ustawa z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880.

¹² Załącznik do Ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880.

¹³ B. Szyda, D. Sokolowski, *Turystyczne użytkowanie Parku Narodowego Bory Tucholskie*, <http://agro.icm.edu.pl> [10.01.2017].

¹⁴ J. Partyka, *Udostępnianie turystyczne parków narodowych w Polsce a krajobraz*, <http://krajobraz.kulturowy.us.edu.pl> [12.12.2016].

silnie zdeterminowane ich stopniem zagospodarowania, który umożliwia zgodną z prawem penetrację tego obszaru¹⁵.

Na obszarach o rozwiniętej funkcji turystycznej przeprowadza się okresowo monitoring wielkości i struktury ruchu turystycznego¹⁶. Głównym miernikiem funkcji turystycznej danego obszaru jest ruch turystyczny definiowany jako przemieszczanie się człowieka w wybranym obszarze w celach turystycznych¹⁷. Ponad połowę całkowitego ruchu turystycznego w Polsce generują parki o charakterze górskim¹⁸. Wielkość ruchu turystycznego w 2015 roku w parkach narodowych wyniosła ponad 12,3 mln odwiedzających¹⁹. W większości parków narodowych ruch turystyczny ma charakter sezonowy. Wyjątkiem są parki górskie – Karkonoski i Tatrzański, w których uprawiana jest ponadto turystyka zimowa²⁰.

Według J. Partyki²¹ ruch turystyczny w polskich parkach narodowych koncentruje się w kilku obszarach geograficznej przestrzeni. W trzech parkach górskich (Karkonoskim, Tatrzańskim, Pienińskim), nad morzem (Woliński), jak również w podmiejskich sferach dużych miast (Kampinoskim, Ojcowskim, Wielkopolskim i Świętokrzyskim).

Ważnym elementem wpływającym na atrakcyjność danego obszaru jest również zagospodarowanie turystyczne. Jego podstawowym ogniwem jest baza noclegowa, na którą składają się wszelkie obiekty oraz urządzenia sanitarne, które umożliwiają turystyce nocleg²². Można ją podzielić na zakłady noclegowe oraz obozowiska turystyczne. Do tych pierwszych zalicza się: hotele, domy wypoczynkowe, schroniska oraz pokoje gościnne, natomiast obozowiska turystyczne to kempingi i pola biwakowe²³.

Bazę noclegową w parkach narodowych tworzą schroniska, domy wczasowe oraz kempingi i biwaki. Według definicji przyjętej przez Główny Urząd Statystyczny schroniskami są obiekty położone poza obszarem zabudowanym, znajdujące się przy szlakach turystycznych. Świadczą one minimalny zakres usług związanych z pobytem klienta oraz mają przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną²⁴. Natomiast dom wycieczkowy jest obiektem położonym na obszarze zabudowanym. Ma przynajmniej 30 miejsc noclegowych i jest dostosowany do samoobsługi klientów²⁵. Kemping jest terenem zwykle zadrzewionym, strzeżonym, oświetlonym. Ma obsługę recepcyjną oraz jest wyposażony w urządzenia sanitarne oraz gastronomiczne²⁶. Pole biwakowe natomiast jest terenem niestrzeżonym, oznakowanym i prowizorycznie ogrodzonym. Umożliwia turystom nocleg

¹⁵ S. Liszewski, *Przestrzeń turystyczna parków narodowych w Polsce*, <http://www.geo.uj.edu.pl> [12.12.2016].

¹⁶ H. Prószyńska-Bordas, J. Markiewicz, *Struktura ruchu turystycznego w Gorczańskim Parku Narodowym oraz ocena przygotowania obszaru do turystyki*, <http://agro.icm.edu.pl> [10.01.2017].

¹⁷ S. Liszewski, op. cit., s. 191.

¹⁸ M. Semczuk, *Ruch turystyczny w Gorczańskim Parku Narodowym*, <http://www.gorczańskiapark.pl> [12.12.2016].

¹⁹ *Ochrona Środowiska*, op. cit., s. 270.

²⁰ J. Partyka, *Udostępnianie turystyczne parków...*, op. cit.

²¹ Idem, *Ruch turystyczny w polskich parkach narodowych*, „Folia Turistica” 2010, nr 22, s. 9.

²² M. Kozyra, *Turystyka w górskich przygranicznych parkach narodowych w Europie*, <http://agro.icm.edu.pl> [12.12.2016].

²³ D. Szpilko, R. Ziółkowski, *Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych województwa podlaskiego*, <http://www.zneiz.pb.edu.pl> [12.12.2016].

²⁴ <http://stat.gov.pl> [19.12.2016].

²⁵ <http://stat.gov.pl> [19.12.2016].

²⁶ <http://stat.gov.pl> [19.12.2016].

w namiotach, na jego terenie znajdują się punkty poboru wody pitnej oraz podstawowe urządzenia sanitarne²⁷.

Spośród zagrożeń związanych z działalnością człowieka na terenie parku najbardziej istotny jest ruch turystyczny²⁸. Nadmierny ruch turystyczny w parkach narodowych, przebieżenie szlaków turystycznych oraz ruch samochodowy na drogach przecinających parki narodowe tworzą bariery ekologiczne utrudniające migrację zwierząt. Z dużym ruchem turystycznym związane jest także niszczenie urządzeń turystycznych oraz presja tworzenia nowych inwestycji, urbanizacji obszaru²⁹.

Wśród negatywnych aspektów związanych z turystyką w parkach narodowych wyróżniano również³⁰: zmianę form użytkowania terenu, fragmentację siedlisk i ekosystemów, nadmierny pobór wody pitnej, a także wydeptywanie przez turystów pieszych, zdzieranie szaty roślinnej i pokrywy glebowej przez narciarzy. Działania te w konsekwencji mogą prowadzić do wypłukiwania gleby i odsłaniania macierzystej skały.

W celu niwelowania nadmiernych skutków ingerencji człowieka w środowisko w parkach narodowych obowiązują zasady kanalizowania oraz strefowania. Ta pierwsza zasada oznacza możliwość poruszania się turystów jedynie po wyznaczonych szlakach oraz przebywania jedynie w wyznaczonych miejscach. Zasada strefowania zaś sprowadza się do dostosowania intensywności ruchu turystycznego do wartości przyrodniczej obszaru³¹. Ponadto udostępniane miejsca oraz maksymalna liczba osób, które mogą przebywać jednocześnie w danym miejscu, określane są w planie ochrony parku narodowego³².

Metodyka badań

Badania przeprowadzono w formie *desk research*, wykorzystując dane i informacje udostępnione przez Główny Urząd Statystyczny. Dotyczyły one turystyki w parkach narodowych i obejmowały lata 2006–2015. Jako narzędzie badawcze zastosowano analizę treści pochodzących ze stron internetowych, opracowań naukowych i monografii.

Do badań przyjęto wszystkie parki narodowe występujące w Polsce. Na wstępie zgromadzono informacje dotyczące charakterystyki parków i obiektów turystycznych występujących na ich terenie. Zaprezentowano także ruch turystyczny, omawiając obiekty noclegowe i szlaki turystyczne. Dokonano również analizy gęstości szlaków turystycznych i ich zmian w badanym okresie. Wyniki badań i analiz zaprezentowano w formie tabel i wykresów.

²⁷ <http://stat.gov.pl> [19.12.2016].

²⁸ E. Janeczko, M. Woźnicka, M. Grzesiak, *Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne Wolińskiego Parku Narodowego – stan obecny i perspektywy rozwoju*, <http://agro.icm.edu.pl> [10.01.2017].

²⁹ J. Partyka, *Ruch turystyczny w polskich parkach...*, op. cit., s. 9.

³⁰ Z. Witkowski, *Granice ingerencji turystyki i rekreacji na obszarach łądowych parków narodowych i rezerwatów przyrody*, <http://www.ojcowskiiparknarodowy.pl> [11.01.2017].

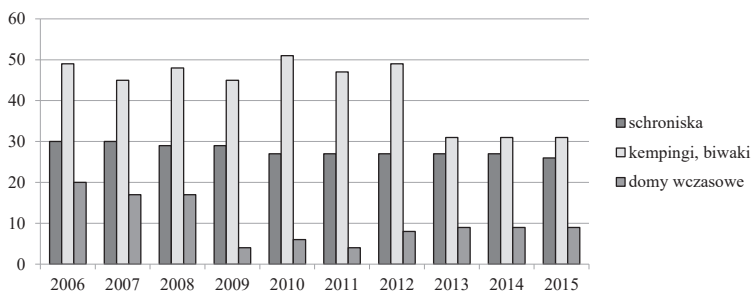
³¹ M. Mickiewicz, *Park narodowy u wrót miasta – wyzwania rekreacyjne i edukacyjne*, <http://ucbs.uw.edu.pl> [11.01.2017].

³² *Parki Narodowe w Polsce. Działalność organizacyjna i finansowanie w 2009 roku*, Ministerstwo Ochrony Środowiska, Departament Ochrony Przyrody, Warszawa 2010, <https://www.mos.gov.pl> [11.01.2017].

Wyniki badań

Zagospodarowanie turystyczne

W parkach narodowych najczęściej spotykanymi obiektami noclegowymi są kempingi oraz pola namiotowe. W latach 2006–2012 liczba tego typu obiektów noclegowych utrzymywała się na zbliżonym poziomie około 50, natomiast w roku 2013 spadła do 31 obiektów (rys. 2). Należy zaznaczyć, że w parkach narodowych: Bory Tucholskie, Gór Stołowych, Kampinoskim, Magurskim, Pienińskim, Roztoczańskim, Słowińskim oraz Wolińskim nie oferowano tego typu obiektów noclegowych w badanych latach. Najwięcej biwaków oraz pól kempingowych dostępnych było w Drawieńskim (6) oraz Poleskim (5 w latach 2012–2015) Parku Narodowym. Ponadto zaobserwowano, że w latach 2008–2012 w Wigierskim Parku Narodowym dostępnych było 20 tego typu obiektów, natomiast ich liczba spadła w 2013 roku do 4.

Rys. 2. Baza noclegowa w parkach narodowych w latach 2006–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona Środowiska 2007–2016*, Główny Urząd Statystyczny.

Liczba schronisk w parkach narodowych również w analizowanych latach miała tendencję malejącą (rys. 2). W roku 2006 było dostępnych 30 tego typu obiektów, natomiast w 2015 roku ich liczba zmalała do 26. Najwięcej schronisk dostępnych dla turystów jest w Karkonoskim (10) oraz Tatrzańskim (8) Parku Narodowym. W obydwu górskich parkach ruch turystyczny ma charakter całoroczny, uprawiana jest również turystyka zimowa. W analizowanych latach parki narodowe: Biebrzański, Bory Tucholskie, Drawieński, Gorczański, Magurski, Narwiański, Ojcowski, Pieniński, Poleski, Roztoczański, Słowiński, Ujścia Wart, Wielkopolski oraz Woliński nie oferowały noclegów w schroniskach.

Sześć z pośród badanych parków narodowych umożliwiała turystom nocleg w domach wczasowych. Były to parki: Białowiecki, Bieszczadzki, Gór Stołowych, Ojcowski, Tatrzański oraz Wigierski. W roku 2006 było dostępnych 20 domów wczasowych – 14 oferował Tatrzański Park Narodowy. Ich liczba zmalała do 4 w 2009 roku, co było spowodowane zamknięciem wszystkich dostępnych ośrodków w Tatrzańskim Parku Narodowym. W 2015 roku 9 domów wczasowych oferowało noclegi turystom (rys. 2).

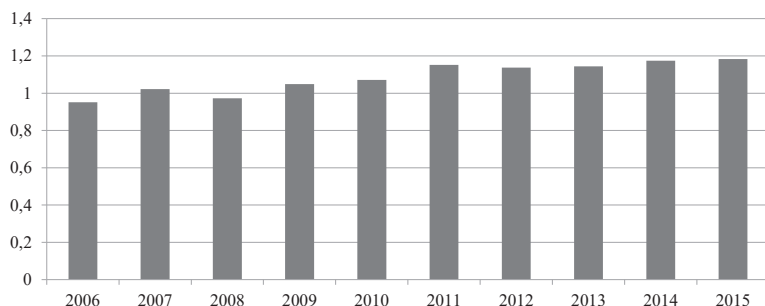
Należy podkreślić, że niektóre z parków narodowych w analizowanych latach nie miały bazy noclegowej na swoim obszarze. Były to: Magurski, Roztoczański, Słowiński, Woliński Park Narodowy.

Ruch turystyczny

Analizując ruch turystyczny w poszczególnych parkach narodowych, należy również przyjrzeć się gęstości szlaków turystycznych mierzonej jako iloraz długości szlaków turystycznych i całkowitej powierzchni parku narodowego.

Gęstość szlaków turystycznych ogółem w parkach narodowych w 2006 roku wynosiła 0,95 km/km², w roku 2015 była ona wyższa o 0,232 km/km² (rys. 3). Wzrost zagęszczenia szlaków dostępnych dla turystów spowodowany był w dużej mierze remontami już istniejących tras.

Rys. 3. Gęstość szlaków turystycznych w parkach narodowych w latach 2006–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona Środowiska 2007–2016*, Główny Urząd Statystyczny.

Największą gęstością szlaków turystycznych cechują się Wielkopolski (2,830 km/km²) oraz Gorczański (2,404 km/km²) Park Narodowy, najniższą zaś Ujście Warty (0,207 km/km²) oraz Białowieski (0,421 km/km²) Park Narodowy.

Gęstość szlaków w większości parków narodowych w 2015 roku była większa względem roku 2006 (za wyjątkiem parków: Bory Tucholskie, Gór Stołowych, Pienińskiego i Wielkopolskiego). Największy wzrost zaobserwowano w Poleskim (225,65%) i Drawieńskim (174,20%) Parku Narodowym (tabela 1).

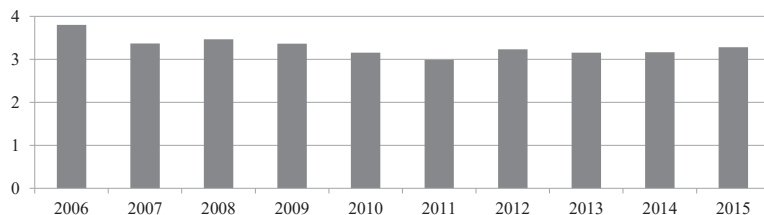
Tabela 1. Gęstość szlaków turystycznych w poszczególnych parkach narodowych w latach 2006–2015

Parki narodowe	Gęstość szlaków [km/km ²]									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Babiogórski	1,563	1,563	1,563	1,563	1,563	1,622	1,621	1,621	1,621	1,621
Białowieski	0,366	0,361	0,366	0,418	0,418	0,399	0,421	0,421	0,421	0,421
Biebrzański	0,777	0,816	0,816	0,800	0,783	0,783	0,833	0,841	0,841	0,885
Bieszczadzki	0,928	0,740	0,840	0,839	0,480	1,592	1,592	1,592	1,592	1,592
Bory Tucholskie	2,352	2,352	1,626	1,626	1,626	1,648	1,994	1,994	2,016	2,016
Drawieński	0,776	2,425	0,890	1,411	1,499	1,443	1,502	1,502	2,127	2,127

Gorczański	1,495	1,495	1,495	2,209	2,209	2,209	2,209	2,209	2,404	2,404
Gór Stołowych	2,650	2,650	2,762	1,692	2,587	3,091	1,719	1,719	1,719	1,719
Kampinoski	0,934	0,934	0,934	1,453	1,453	1,453	1,427	1,427	1,427	1,427
Karkonoski	2,107	2,107	2,107	2,108	2,107	2,107	2,108	2,115	2,115	2,115
Magurski	0,437	0,437	0,437	0,437	0,504	0,437	0,437	0,484	0,484	0,484
Narwiański	0,612	0,793	0,789	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748	0,748
Ojcowski	1,072	2,177	1,897	1,850	1,850	1,850	1,738	1,738	1,738	1,738
Pieniński	1,479	1,479	1,500	1,500	1,492	1,476	1,476	1,476	1,476	1,476
Poleski	0,359	0,691	0,691	0,773	1,432	1,388	1,390	1,168	1,168	1,168
Roztoczański	0,711	0,740	0,720	0,720	0,360	0,360	0,345	0,345	0,345	0,345
Słowiński	0,669	0,669	0,669	0,669	0,669	0,669	0,669	0,669	0,696	0,696
Świętokrzyski	0,538	0,538	0,538	0,535	0,492	0,492	0,492	0,492	0,538	0,538
Tatrzański	1,298	1,298	1,297	1,297	1,297	1,297	1,297	1,297	1,297	1,297
Ujście Warty	0,156	0,156	0,156	0,163	1,522	0,165	0,165	0,165	0,207	0,207
Wielkopolski	2,835	2,835	2,835	2,835	2,835	2,835	2,835	2,830	2,830	2,830
Wigierski	1,526	1,526	1,636	1,637	1,638	1,630	1,627	1,808	1,808	1,808
Woliński	0,430	0,430	0,458	0,458	0,458	0,459	0,459	0,459	0,459	0,459

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona Środowiska 2007–2016*, Główny Urząd Statystyczny.

Do zmierzenia ruchu turystycznego w parkach narodowych wykorzystano wskaźnik natężenia ruchu turystycznego, który jest ilorazem liczby turystów (tys.) i długości szlaków turystycznych (km). Wskaźnik ten w roku 2006 wynosił 3,803 tys. os./km, natomiast w roku 2016 był niższy o 0,520 i wynosił 3,283 tys. os./km. Mimo obserwowanego w każdym roku wzrostu liczby turystów w parkach narodowych, wskaźnik miał tendencję malejącą (rys. 4).

Rys. 4. Natężenie ruchu turystycznego w parkach narodowych ogółem w latach 2006–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona Środowiska 2007–2016*, Główny Urząd Statystyczny.

Największe natężenie ruchu turystycznego w 2015 roku występowało w Wolińskim (29,940 tys. os./km) oraz Pienińskim (23,286 tys. os./km) Parku Narodowym, natomiast najniższe w Biebrzańskim (0,073 tys. os./km) i Drawieńskim (0,091 tys. os./km) (tabela 2).

Tabela 2. Zmiany w natężeniu ruchu turystycznego w poszczególnych parkach narodowych w latach 2006–2015

Parki narodowe	Natężenie ruchu turystycznego [tys. os./km] w latach									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Babiogórski	1,528	1,151	0,981	1,258	1,019	1,364	1,145	1,473	1,382	1,473
Białowiecki	6,234	3,711	2,138	4,318	3,864	3,186	2,722	2,686	2,709	3,000
Biebrzański	0,068	0,075	0,066	0,082	0,067	0,059	0,066	0,056	0,064	0,073
Bieszczadzki	1,007	1,356	1,114	1,429	2,000	0,710	0,639	0,714	0,763	0,834
Bory Tucholskie	0,553	0,553	0,800	0,800	0,800	0,789	0,652	0,359	0,355	0,355
Drawieński	0,170	0,065	0,228	0,148	0,131	0,293	0,150	0,112	0,075	0,091
Gorczański	0,476	0,571	0,571	0,451	0,386	0,419	0,451	0,451	0,473	0,473
Gór Stołowych	1,798	2,065	2,022	3,411	1,945	1,709	3,211	3,183	3,367	4,404
Kampinoski	2,778	2,778	2,778	1,786	1,786	1,786	1,818	1,818	1,818	1,818
Karkonoski	17,007	17,007	17,007	17,007	17,007	17,007	17,007	16,949	16,949	16,949
Magurski	0,588	0,588	0,588	0,588	0,510	0,529	0,471	0,531	0,426	0,426
Narwiański	0,111	0,103	0,148	0,200	0,227	0,182	0,218	0,273	0,278	0,273
Ojcowski	17,391	8,565	9,828	10,076	10,076	10,076	10,724	10,724	10,724	10,724
Pieniński	21,988	22,968	21,477	23,807	17,229	20,286	22,000	20,971	20,543	23,286
Poleski	0,471	0,236	0,228	0,326	0,179	0,175	0,207	0,246	0,246	0,360
Roztoczański	1,658	1,592	1,964	1,637	3,279	3,279	4,096	4,096	4,096	4,573
Słowiński	2,529	1,949	1,909	2,678	2,158	2,198	2,165	2,138	2,024	2,123
Świętokrzyski	4,976	4,317	5,134	4,463	3,867	5,157	4,320	3,957	3,293	3,220
Tatrzański	9,740	8,140	7,559	7,982	7,280	8,124	10,716	10,051	11,242	12,035
Ujście Warty	1,429	1,587	1,587	1,515	0,752	1,504	4,278	4,045	3,030	3,138
Wielkopolski	5,581	5,581	5,581	5,581	5,581	5,581	5,581	5,581	5,581	5,581
Wigierski	0,524	0,524	0,489	0,489	0,448	0,448	0,448	0,404	0,422	0,404
Woliński	31,915	31,915	29,940	29,940	29,940	29,940	29,940	29,940	29,940	29,940

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ochrona Środowiska 2007–2016*, Główny Urząd Statystyczny.

Największy wzrost natężenia ruchu turystycznego zaobserwowano w 2015 roku względem roku 2006 w parkach narodowych: Roztoczańskim (175,77%), Narwiańskim (145,45%) oraz Gór Stołowych (144,97%). Natomiast zaobserwowano również, że w 15 parkach narodowych odnotowano spadek natężenia ruchu turystycznego. Największy wystąpił w Białowieckim Parku Narodowym (51,88%).

Podsumowanie i wnioski

Parki narodowe jako tereny o nieskażonym środowisku były miejscami cieszącymi się dużym zainteresowaniem turystów. Wzmożony ruch turystyczny na obszarach chronionych przyczynił się do realizowania badań, porównywania gęstości szlaków turystycznych, natężenia ruchu zarówno w polskich, jak i zagranicznych parkach narodowych.

Analizie poddano liczbę miejsc noclegowych udostępnianych przez parki narodowe. Odnotowano, że w latach 2006–2015 ich liczba znacząco zmalała, co zgodne jest z podejmowaniem przez parki narodowe działań bardziej sprzyjających środowisku przyrodniczemu. Natomiast z punktu widzenia turystów, którzy chcieliby skorzystać z pobytu długoterminowego w danym parku, może być to zjawisko negatywne. Zmuszeni są oni poszukiwać miejsc noclegowych w otulinach parków. Działanie to w konsekwencji może przyczynić się do zmniejszenia ruchu turystycznego.

Do badań wykorzystano dane udostępnione przez Główny Urząd Statystyczny – mają one charakter ogólny, nie uwzględniają specyfiki poszczególnych parków narodowych. Analiza powinna zostać pogłębiona o przeprowadzenie badań ankietowych wśród turystów odwiedzających poszczególne parki narodowe, jak również wśród pracowników. Dałoby to możliwość porównania zasobów parków i możliwości ich wykorzystania.

Badania mogą być pomocne w formułowaniu strategii promocyjnej poszczególnych parków narodowych, ponieważ wzmożony ruch turystyczny może przyczynić się do rozwoju danego obszaru, większego zainteresowania środowiskiem przyrodniczym, a w konsekwencji powstawaniem nowych miejsc pracy dla lokalnej ludności.

Reasumując, w latach 2006–2015 odnotowano rosnące zainteresowanie turystyką na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych, jakimi są parki narodowe. Największym zainteresowaniem cieszyły się parki na obszarach górskich. Odnotowano wzrost długości szlaków turystycznych, co może w konsekwencji przyczynić się do większego zainteresowania poszczególnymi obszarami. W parkach narodowych tworzone są ścieżki i ośrodki edukacyjne, muzea przyrodnicze, które mają na celu podniesienie świadomości ekologicznej i przyrodniczej turystów.

Bibliografia

- Adamski P., *Negatywne konsekwencje przegęszczenia szlaków w Pienińskim Parku Narodowym i Rezerwacie Przyrody Wąwóz Homole*, „Folia Turistica” 2014, nr 31.
- Bajda-Gołębiewska M., *Szlaki turystyczne na obszarach chronionych*, <http://www.zneiz.pb.edu.pl> [04.12.2016].
- Batyk I., *Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych na przykładzie Biebrzańskiego Parku Narodowego*, <http://agro.icm.edu.pl/> [12.12.2016].
- Gałązka M., *Turystyka zrównoważona w parkach narodowych w opinii turystów*, Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, t. 11, nr 4(23), Warszawa 2009, <http://cepl.sggw.waw.pl> [04.12.2016].
- <http://stat.gov.pl> [19.12.2016].

- Janeczko E., Woźnicka M., Grzesiak M., *Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne Wolińskiego Parku Narodowego – stan obecny i perspektywy rozwoju*, <http://agro.icm.edu.pl> [10.01.2017].
- Kozyra M., *Turystyka w górskich przygranicznych parkach narodowych w Europie*, <http://agro.icm.edu.pl> [12.12.2016].
- Liszewski S., *Przestrzeń turystyczna parków narodowych w Polsce*, <http://www.geo.uj.edu.pl> [12.12.2016].
- Mickiewicz M., *Park narodowy u wrót miasta – wyzwania rekreacyjne i edukacyjne*, <http://ucbs.uw.edu.pl> [11.01.2017].
- Myga-Piątek U., Jankowski G., *Wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze i krajobraz kulturowy – analiza wybranych przykładów obszarów górskich*, <http://paek.ukw.edu.pl/> [12.12.2016].
- Ochrona Środowiska*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016.
- Parki Narodowe w Polsce. Działalność organizacyjna i finansowanie w 2009 roku*, Ministerstwo Ochrony Środowiska, Departament Ochrony Przyrody, Warszawa 2010, <https://www.mos.gov.pl> [11.01.2017].
- Partyka J., *Ruch turystyczny w polskich parkach narodowych*, „Folia Turistica” 2010, nr 22.
- Partyka J., *Udostępnianie turystyczne parków narodowych w Polsce a krajobraz kulturowy*, <http://krajobraz.kulturowy.us.edu.pl> [12.12.2016].
- Płocka J., *Zagospodarowanie turystyczne powiatu golubsko-dobrzyńskiego jako niezbędny element turystyki aktywnej*, „Problemy Ekologii Krajobrazu”, t. 25.
- Prószyńska-Bordas H., Markiewicz J., *Struktura ruchu turystycznego w Gorczańskim Parku Narodowym oraz ocena przygotowania obszaru do turystyki*, <http://agro.icm.edu.pl> [10.01.2017].
- Referowska-Chodak E., *Turystyka na leśnych obszarach Natura 2000*, <http://cepl.sggw.pl/> [12.12.2016].
- Semczuk M., *Ruch turystyczny w Gorczańskim Parku Narodowym*, <http://www.gorzanski-park.pl> [12.12.2016].
- Spychała A., Graja-Zwolińska S., *Monitoring ruchu turystycznego w parkach narodowych*, <http://br.wsza.edu.pl> [12.12.2016].
- Szpilko D., Ziółkowski R., *Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych województwa podlaskiego*, <http://www.zneiz.pb.edu.pl> [12.12.2016].
- Szyda B., Sokołowski D., *Turystyczne użytkowanie Parku Narodowego Bory Tucholskie*, <http://agro.icm.edu.pl> [10.01.2017].
- Ustawa z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880.
- Witkowski Z., *Granice ingerencji turystyki i rekreacji na obszarach lądowych parków narodowych i rezerwatów przyrody*, <http://www.ojcowski-park-narodowy.pl> [11.01.2017].
- Wnuk Z., *Ochrona przyrody a turystyka*, <http://www.awf.edu.pl> [12.12.2016].
- Załącznik do Ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880.

Streszczenie

Parki narodowe należą do najbardziej atrakcyjnych turystycznie obszarów Polski. W 2015 roku odwiedziło je 12 323,2 tys. turystów, którzy mogli skorzystać z różnych form turystyki. Celem artykułu jest zbadanie, jak w latach 2006–2015 rozwijał się ruch oraz zagospodarowanie turystyczne w poszczególnych parkach narodowych w Polsce, a także wykazanie negatywnych aspektów związanych z nadmiernym natężeniem ruchu turystycznego.

W opracowaniu podjęto próbę analizy zagospodarowania oraz ruchu turystycznego w poszczególnych parkach narodowych. Dokonano przeglądu badań z tego zakresu, a także do analizy wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykazano, że liczba turystów odwiedzających parki narodowe w 2015 roku wzrosła o 7,41%, zaś długość szlaków turystycznych zwiększyła się o 24,43%. Zmalała zaś liczba dostępnych miejsc noclegowych. Do głównych konsekwencji wzmożonego zainteresowania formą turystyki zaliczono niebezpieczeństwo degradacji środowiska spowodowane nadmiernym zagęszczeniem ruchu turystycznego. Stwierdzono, że formą przeciwdziałania negatywnym aspektom działalności turystycznej na obszarach chronionych jest włączenie do turystyki zasad zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: turystyka, obszar chroniony, park narodowy

Abstract

National Parks are the most attractive tourist areas in Poland. In 2015 they were visited by 12 323.2 thousand tourists who can benefit from various forms of tourism.

The article aims to examine how developed a tourist traffic in years 2006–2015 in national parks in Poland and demonstrate the negative aspects associated with excessive tourist traffic. The study attempts to analyze development and tourism in the various national parks. The author made a review of the literature and research on this field and analyze the data from Central Statistical Office.

It has been shown that the number of tourists visiting national parks in 2015 increased by 7.41%, while the length of the hiking trails of 24.43%. Decreased the number of available beds. The main consequence of increased interest tourism in national parks is the danger of environmental degradation caused by excessive tourist traffic congestion. It was found that a form of counteracting the negative aspects of tourism in protected areas, is to incorporate the principles of sustainable development.

Keywords: tourism, protected areas, national park

NOTKA O AUTORCE

Mgr Żaneta Wąsik, doktorant w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw na Wydziale Nauk Ekonomicznych Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie; zainteresowania badawcze: ekonomia środowiska, rolnictwo na obszarach chronionych, turystyka i agroturystyka na obszarach chronionych.